

"שימת ספרי 'בן מלך' שיצאו לאור עד עתה:

- שומע ענינו
- סדרת העומר וחג
- הסוכנות
- ימי בין המצרים - מלות ומנהגים
- ימים נוראים
- חג הסוכות
- תוכני
- ימי הפרים
- הגדה של פסח
- כעניני מצוות התמידיות
- שמוקדש
- המנוח ומוסר
- שיר הירדים
- שבת קודש
- מידת הבחיון

ניתן להשיג: mechonbenmelech@gmail.com

בארץ: ניתן להשיג: salea@yefenofbooks.com | Warehouse: 8482450220



פרשת בשלח תשפ"א
גליון מס' 142

בסייעתא דשמיא

אוצרות בן מלך

מתורתו של מו"ר רבינו הגדול רבי לייב מינצברג זצוק"ל רבה של קהל עדת ירושלים

פרשת בשלח

יכולו למנוע בעדם מלצאת. [ובדומה למה שהיה במכת חושן, שמבואר במדרשים שהתהלכו בין בתי מצרים, ואמנם יש לשאול במכת חושן גופה, שבעת המכה היו יכולים לצאת ממצרים כל בני ישראל כאחד].

וכבר תמהו בזה המפרשים עיני ספר 'פרשת דרכים' (לבעל המשנה למלך), ובספר 'שיחות חיים'

ויהי בשלח פרעה את העם (יד, ז')

יש להתבונן למה היתה היציאה ממצרים דווקא באופן שהקב"ה קרא לפרעה לשלוח את ישראל. ומשמע בלשונות הכתובים שכן היה בדווקא, שהרצון מלפני הקב"ה שפרעה הוא זה שישחררם וישלחם. שכך נאמר למשה כבר בתחילת דבר ה' אליו בסנה - 'ואמרתם אליו ה' אלוקי העבריים נקרה עלינו, ועתה נלכה נא דרך שלושת ימים במדבר ונזבחה לה' אלוקינו' (ג, יח). וכך גם נצטווה לומר אל פרעה בשנית - 'כה אמר ה' בני בכורי ישראל. ואומר אליך שלח את בני ויעבדני ותמאן לשלחו הנה אנכי הורג את בנך בכורך' (ד, כב-כג). וכן בהמשך - 'שלח את עמי ויחוגו לי במדבר' (ה, א). ובהתראת מכת דם - 'ה' אלוקי העברים שלחני אליך לאמר שלח את עמי ויעבדני במדבר' (ז, טז). וזה גם הלשון בכל התראות המכות - 'שלח את עמי ויעבדוני'.

וכי יד ה' תקצר להוציאם מבית עבדים בכל מיני אופנים, כגון שיגוף את המצרים במגיפה וימותו כולם כמו חיל סנחריב, או עכ"פ יחליש את המצרים עד שבני ישראל יתגברו עליהם ויברחו ממצרים ביד רמה, או שיחולל נס שהמצרים ידמו כאבן עד שלא

בגליון

פרשת בשלח

ביאורי פסוקים..... עמוד 1

היכל השבת

מזמור שיר ליום השבת..... עמוד 8

חכמה ומוסר

השאיפה להתעלות..... עמוד 10

פרנס השבוע

שבט תשפ"א

עץ חיים היא למחזיקים בה

הוצאות הדפסת גליון זה נודבו לזיכוי הרבים
ע"י ידידנו הנכבד מחשובי אברכי קהילתנו מתומכי מכוננו

הרה"ח ר' חיים וייץ שליט"א

לרגל נישואי בנו הי"ו

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך
תעמוד לו ולמשפחתו להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה
לראות הצלחה וברכה בכל אשר יפנו

להנצחתו ותרומות 'פרנס השבוע' החודש"
אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל: 054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל: 052-7616048



לקהל שוחרי תורת ה'בן מלך' ואוהבי התורה בכל מקום שהם

הננו בזה בקריאה של חיבה לשוחרי התורה,
להיות שותפים וידידים איתנים למפעל הכביר של מכוננו
להפיץ על פני תבל את אורו המיוחד והבהיר בתורה של

מזרנו ורבינו בעל ה'בן מלך' 'צוק"ל

ולתמוך בבית היוצר 'מכון כתבי בן מלך', אשר אך ורק מכוחו יוצאים לאור
כל גנוי תורתו של רבינו ושיעוריו המרובים, כאשר זכינו לראות את הכרכים
הרבים נדפסים ויוצאים לאור עולם, ופתחו אופקים חדשים בפני כלל
שוחרי התורה

מהררי ציון יוצאת הקריאה, בואו לעזרת ה' בגבורים, המשימה הגדולה
עדיין לא הושלמה ודורשת משאבים רבים מדי חודש שחדשו.
נא זכו והצטרפו להימנות למצווה חשובה זו של הרבצת והפצת אור התורה
לזכות את הרבים, הטו שכם וטלו חלק במשימה הגדולה

פנו עתה להנהלת המכון והצטרפו למשפחת התורמים והמנויים
לדבר המצוה הגדולה הנתונה בידינו

באין מענה השאירו הודעתכם ונשוב אליכם בהקדם

- ספרים
- למען השנה
- סדרת ספרים
- ביאורים ומאמרים
- על המשימה המיטת הורה
- ספרים
- על הש"ס
- סדר
- המת ומחשבת
- ביאורי סוחר
- סדר
- אמונה ומסחר
- מגאן
- תורה ודעת
- אמרימים
- תורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך
03-3077354

מיתנה מכון

סניפים 14 מקות מנוחה

עבודת הטיעה בבית מסת
לשמוך סיקורי רבני
מחלקים לפי נושאים
בכל התחומים

רשימת ספריו בן מלך
בתיבת המנוחות ספריו השלם

מלפני התחלה: 054-8422488
כתובת איתם ישראל 1/9
מזר עילית
עמודה מוכנה לפי סניף 46
לתיבת הארית
mechonbenmelech@gmail.com

בשורה טובה למבקשי ה'
ניתן להאזין לשיעורי רבינו 'צוק"ל בקו השיעורים
'קו בן מלך'

03-3077354

ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים
בפרשת השבוע

שמעו ותחי נפשכם

ויהי רצון שנוכה להגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
הנהלה

הודעה חשובה ומשמחת
לתורמי המכון

ניתן לקבל החזר מום

על תרומות למכון בגובה של

עד 35% מערך התרומה

לפי סעיף 46

אוצרות
בן מלך



להגר"ח שמואלביץ זצ"ל, ועי"ש שתייצו עפ"י דרכי הדרוש והמוסר כל אחד לפי דרכו.

ונראה בזה, כי כן הדרך הראויה והמתאימה להוציאם מצד הישר והנכבדות של עם ישראל. שהרי לפי סדר העולם, עבד נקנה על ידי כיבוש וחזקה, ואומה הכובשת תחתיה אומה אחרת אף שהדבר נעשה בשירות לב ושלא בצדק, בכל זאת האומה הכבושה קנויה לכובש מכח אותו כיבוש (עיין גיטין לח. תוד"ה אבל). ובאמת פרעה השתעבד בהם בדרך עוולה ותחבולה ובפה רך, כדכתיב 'הבה נתחכמה לו' (א, י), ובכל זאת יש לו קנין ומידה של בעלות עליהם כדין כיבוש מלחמה.

ועל כן באם היתה היציאה ע"י בריחתם של ישראל ממצרים, בלי הכרזה מצד פרעה על שילוחם, הרי לעיני פרעה והמצרים ובעיני כל העולם, היו בני ישראל נחשבים כעבדים שמרודו וברחו, והיה נראה הדבר, שהקב"ה נטל לו אומה ששייכת למצרים ופרעה, ועשאה לאומתו. ואין זה כבוד לגואלינו ה' צבא-ות, ליטול לעצמו גוי מקרב גוי בדרך של בריחה וגניבה, ואינם אלא עם עבדים נמלטים. וכן מצד עצם מעלת יצירת עם ישראל אין ראוי שיצירתם תהיה באופן שנראה כמו חמסנות ואילוץ אדונייהם לשחררם בכח ולא במשפט.

ומשום כך לא לקחם ה' בכח וביד חזקה, אלא סיבב הקב"ה את כל המהלך של המכות בכדי שפרעה והמצרים עצמם ישלחום, ותחילה באו אליו בבקשה שלח את עמי. והוצרכו להכנעתו של פרעה שיזויל לשלחם, כדי שיציאתם תהיה מתוך כבוד ובדרך צודקת כראוי למעלתם. אמנם אחר שסירב ניתך עליו חרון אפו ועברתו של הקב"ה, באותות ומופתים דם ואש ותמרות עשן. עד שבעל כרחו הוא עצמו שילחם, ואמר למשה ולישראל - 'קומו צאו מתוך עמי', ואז בא הקב"ה ונטלם תחת חסותו, וזו הצורה המכובדת ביותר של גאולת העם לה'.

ועיין במדרש על הפסוק 'בעצם היום הזה' - 'אמר להם פרעה קומו צאו מתוך עמי, אמר לו משה וכי גנבים אנחנו, בבוקר אנו יוצאים' (תנחומא בא ז, מכילתא בא ג). כי כל היציאה באופן זה היה מטרתה להראות כי יצאנו ברשות ובהסכמה מתחת שלטונו של פרעה.

הנה על מה שהיה השחרור על ידי מכות וכפיה אין טענה וערעור, כי אדרבה, מצד הצדק אין לו זכות והיתר להשתעבד בהם בעל כרחם, וכל שכן למרר את חייהם לענותם ולהרוג בהם. אולם למרות זאת אילו היו יוצאים בלי שחרור, היה נראה כגניבה והתחמקות ולקחה מבעלותו של פרעה, ואין להם עצמאות בעצם.

ודומה למה שמצינו בהלכה 'אל תיכנס לחצר חברך ליטול את שלך שלא ברשות, שמא תראה עליו כגנב, אלא שבור את שיניו ואמור לו שלי אני נוטל' (ב"ק כז:). ולכן היה גדרש שפרעה ישחררם בפירוש, בכדי שלא יבואו אחר כך פרעה וליצני הדור לטעון, כי עדיין ישראל עבדי פרעה הם, עבדים בורחים ונמלטים. והיינו מה שאמר לו משה לפרעה וכי גנבים אנחנו. כלומר, שהרי מטעם זה חיכו ישראל עד עתה שישלחם פרעה, ולא מילטם ה' מידו הקשה. ואיך יצאו עתה באופן של ניסה כגנבים.

ולכן הדרך המכובדת ביותר היה, להכותו עד שהוא בעצמו ישחררם מעולו, ויאמר בפה מלא כי הוא משחררם ומשלחם מעמו.

* * *

כי ה' נלחם להם במצרים (יד, כה)

הנה כתיב - 'או הנסה אלוקים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי במסות באותות ובמופתים ובמלחמה וביד חזקה וזרוע נטויה' (דברים ד, לד). והנה אנו מוצאים את הביטוי 'מלחמה' רק בנס קריעת ים סוף, דבר שלא נזכר עד כה בכל המכות ואף במכות בכורות, ורק עתה בקריעת ים סוף כתיב - 'ה' ילחם לכם' (יד, יד), 'כי ה' נלחם להם במצרים', 'ה' איש מלחמה' (טו, א).

כי בעת שהוציאנו ה' ממצרים נעשו ישראל לעם ה', וכדכתיב 'ולקחתי אתכם לי לעם' שזה היה בעת יציאת מצרים. והנה כל זמן שהקב"ה לא היה עדיין מלכם של ישראל, אין הוא 'נלחם' עבורם כמלך שלוחם בראש עמו, אלא בא להצילם ולהושיעם ולקחתם אליו, וכל המכות לפרעה ולמצרים היו בכדי לנקום את נקמת ישראל, על שעינו אותם, וכן

בכדי לאלצם להוציא את ישראל הכבושים תחת ידם.

והנה מעשה ה' והנהגתו בעולם, שכן הצדיקים ונקמת הרשעים, הן ליחידים והן לאומות אינו נחשב 'למלחמה', אלא למשפט והנהגת דין של שופט כל הארץ. אך כאן 'נלחם' ה' בעד עמו, כמלך העומד בראש עמו ונלחם באויביו.

כלומר כאשר נעשו ישראל לעמו והקב"ה מלך עליהם, הרי הוא לוחם את מלחמתם, ולכן כאשר מצרים נוסע אחריהם, הרי הוא נחלץ למלחמה להלחם בעבורם, כמלך העומד בראש עמו. והוא לשון ברכת גאולה בערבית - 'המעביר בניו בין גזרי ים סוף, את רודפיהם ואת שונאיהם בתהומות טבע'. זה שלב נוסף בהכאת מצרים, שה' נלחם ברודפיהם ושונאיהם עד רדתם ומכלה אותם, כשמטביעים בתהומות. כי להשחית את האויב עד כלותו, הוא רק כאשר נלחמים נגדו. אמנם כל המכות במצרים לא היו במטרה לכולתם, כי אם לאלצם להוציא את ישראל מתחת ידם.

* * *

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת (טו, א)

במדרש - 'אז ישיר משה, הה"ד (תהלים קו, יב) ויאמינו בדבריו ישירו תהלתו, אמר רבי אבהו אע"פ שכתוב כבר שהאמינו עד שהיו במצרים שנאמר ויאמן העם, חזרו ולא האמינו שנאמר (שם) 'אבותינו במצרים לא השכילו נפלאותיך', כיון שבאו על הים וראו גבורתו של הקב"ה היאך עושה משפט ברשעים, כמה דתימא (דברים לב, מא) ותאחז במשפט ידי ושקע את מצרים בים, מיד ויאמינו בה', ובזכות האמנה שרתה עליהם רוח הקודש ואמרו שירה, הה"ד אז ישיר משה ובני ישראל, ואין אז אלא לשון אמנה שנאמר (בראשית ט, ה) והיה מאז הפקיד אותו בביתו, וכתוב (שם) וכל יש לו נתן בידו, הוי ויאמינו בדבריו ישירו תהלתו' (שמו"ר כג, ב).

פירוש שהכתוב 'אז' בא לומר שרק עכשיו אמרו שירה, למרות שישועתם החלה ביציאת מצרים. והיינו משום שרק עכשיו הושלם דרגתם אמונתם 'ויאמינו בה', ורק מתוך שלימות הכרתם יש מקום לאמירת שירה.

זה היה בשנה הראשונה בעת יציאת מצרים, אבל לשנה האחרת שכבר היתה אמונתם שלימה, הזמן לומר שירה הוא בליל פסח, שהרי הוא זמן הנס, ואז אירע המאורע הגדול של תחילת ישועתם. ואכן ההלל של ליל פסח הוא בבחינת 'שירה' כדכתיב 'השיר יהיה לכם כליל התקדש חג' (ישעיה ל, כט). וכמו שכתב רב האי גאון (מובא בר"ן פסחים כו: בדפי הר"ף) - שהלל שביללי פסחים הוא בתורת אומר שירה, [ועיין 'בן מלך - חג המצות' (מאמר לז) מה שנתבאר בזה].

* * *

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת (טו, א)

וברש"י - 'אז כשראה הנס עלה בלבו שישיר שירה' - כלומר דהא דלא כתיב 'שר' אלא 'ישיר' בלשון עתיד, משמעותו שלא נצטוו לשיר לה', אלא מרצונם הם עלה בלבם ופתחו וענו שירה.

כי זו מהותה של שירה, שהיא באה ועולה מרגשות הלב הגואים, עד שפותח פיו בשירה לה'. וכמו שנתבאר בראשונים בענין אמירת ההלל של ליל פסח דהטעם שאין מברכים עליה, היינו משום שהיא באה בתורת אמירת 'שירה', ואין שייך על כך ציווי. וכמו שכתב במהר"ל - 'ורב האי גאון אמר שאין לברך על הלל בליל פסחים שאינו מצוה וכו' כי אנחנו חייבים מעצמינו להלל לשבח לפאר וכו' (גבורות ה' פרק סב). ובריטב"א - 'אלא ודאי הלל דבהגדה אינו נאמר בדרך חיוב הלל אלא בדרך זמר' (סוכה לט).

וכשם שעלה בליבם לומר שירה מעצמם, גם קיבלו עליהם מלכות ה' מרצונם, כנוסח התפילה - 'מלכותו ברצון קיבלו עליהם'.

תחילת קבלת המלכות כבר היתה במצרים, כדאיתא במכילתא (פרשת יתרו) 'במצרים קיבלתם מלכותי, אולם בקריעת ים סוף, נתוסף קבלת מלכות מרצון'. ישראל גילו רצון הלב למלכותו יתברך כאשר הכריזו 'זה א-לי ואנוהו' - הם מקבלים עליהם לפאר את שמו, ולכבד מלכותו בבניית נווה לכבודו, שזו היתה התעוררות עצמית לכבד את מלכות ה' מרצון. ושיאה בהכרזה בסוף השירה - ה'

ימלוך לעולם ועד'. הם כבר מבקשים ומתפללים על מלכות ה' בשלימותה.

וכבר ביארנו שקבלת מלכות ה' האמורה שהיתה במצרים, נראה שהיא בהקרבת קרבן הפסח שהיא תחילת העבודה לפני ה', אולם לא היתה זו עבודה מרצון שהרי נתחייבו ונצטוו עליה. ויותר מכך, מצינו שהיו מוכרחים ונאלצים לעשות הפסח, שהרי הקרבן קדם לנס, ובכדי להיות ראויים לנס נתחייבו בקרבן, וכל בית שלא הקריב קרבן פסח לא פסח ה' על הפתח, כדכתיב וראיתי את הדם ופסחתי עליכם (יב, ג). וכדאיתא במכילתא - 'ראויין היו שונאיהן של ישראל כליה עד שגמר אחרון שבהם את פסחו שנאמר זבח פסח הוא אשר פסח וגו'' (בא פרשה יב, כז). וכן במדרש - 'ואם לא עשו ישראל פסח היו מתים בלילי הפסח כאשר מתו בכורי מצרים, שנאמר 'וראיתי את הדם ופסחתי עליכם ולא יהיה בכם נגף למשחית בהכותי בארץ מצרים' (במד"ר יא, ג). והוא מה שאומרים בהגדה במענה לבן הרשע, 'אילו היה שם לא היה נגאל'.

אבל בקריעת ים סוף, לא התנה עמהם הקב"ה מאומה בכדי לזכות לנס, אלא אחר שכבר זכו לנס שרו ורוממו לה', ואמרו 'זה ק-לי ואנוהו' שקבלו על עצמם את מלכותו לעבדו ולבנות לו בית לכבודו, 'ברצון'.

* * *

עזי וזמרת י-ה יהי לי לישועה, זה א-לי ואנוהו אלוקי אבי וארוממנהו (טו, ב)

במדרשי חז"ל ובנוסח התפילה משמע שגולת הכותרת ותמציתה של השירה, הוא הפסוק 'זה ק-לי ואנוהו'.

והנה בחז"ל נתפרש 'ואנוהו' בכמה אופנים - 'רבי יוסי בן דורמסקית אומר אעשה לפניו בית המקדש שנאמר ואת נווהו השמו, ואומר חזה קרית מועדנו נוה שאנן.' (ילקו"ש בשלח רמד). וכן תרגם אונקלוס - 'ואבני ליה מקדשא'.

ובגמרא - 'אבא שאול אומר ואנוהו הוי דומה לו מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום' (שבת קלג:), וברש"י שם - 'הוי דומה לו - ולשון אנוהו אני והוא', אעשה עצמי כמותו לידבק בדרכיו'.

ונראה ששני עניינים אלו שקיבלו ישראל על עצמם, דהיינו, לבנות בית המקדש לשכן שמו שם, וכן לנהוג בהנהגת קודש של דביקות בדרכיו, שניהם נובעים מתוך הגילוי וסוג ההנהגה המיוחדת שזכו לה בעת קריעת ים סוף. כלומר שהמצב של הנס יצר וגילה עבורם מציאות חדשה, שמעתה אליהם להתייחס לעבודת ה' באופן מחודש המתאים למציאות זו.

בעת קריעת ים סוף, ראו ישראל שהקב"ה יושב בתוכם, ומנהיגם כמלך הנמצא בתוך עמו ונלחם עבורם. ולכן מאחר שראוהו בתוכם בבחינת 'זה א-לי', כבר אין עבודתם רק ביחס לאלוקים היושב בשמים. אלא מעתה העבודה הנכונה היא באופן של 'ואנוהו', אעשה לו נווה - בניית מקדש ומשכן נווה לה'. כאשר נוכחים לראות - 'זה א-לי', כלומר שהוא נמצא בתוכינו, ממילא עלינו לבנות לו בית, 'ואנוהו' - אעשה לו נווה.

וכן הדבר הנוסף שקיבלו עליהם דהיינו - 'אנוהו' - אני והוא - אעשה עצמי כמותו לידבק בדרכיו'. להיות דומה לו להדבק בדרכיו, גם זה נובע מצד היותו בא להיות בתוכינו כמלך בתוך עמו, וכבודו של המלך שהעם שהוא יושב בקרבו דומים לו. וכדאיתא בחז"ל - 'אבא שאול אומר פמליא למלך, ומה עליה להיות מחקה למלך' (תורת כהנים קדושים א). כיון ש'זה א-לי' בתוכינו, הרי ממילא עלינו להיות דומים לו - 'ואנוהו' - אני והוא'.

* * *

תביאמו ותטעמו בהר נחלתך מכון לשבתך פעלת ה' מקדש אדני- כוננו ידיך (טו, ז)

בפרשת שמות, במחזה הסנה שבו הודיע הקב"ה למשה על גאולת ישראל ממצרים והבאתם אל הארץ, הודגשה מעלת טוב הארץ ורחבותה - 'וארד להצילו מיד מצרים ולהעלותו מן הארץ ההיא אל ארץ טובה ורחבה אל ארץ זבת חלב ודבש' (ג), אך בשירת הים הודגשה המעלה הרוחנית של הארץ, בהיותה ארץ ה' ומקום השראת השכינה - 'נוה קדשך', 'הר נחלתך', 'מכון לשבתך'.

ונראה הביאור בזה, כי בטרם יצאו ישראל ממצרים, כאשר עדיין לא עמדו בדרגת עם ה',

חכמים שכלל תוכן חומש זה וכל מצוותיו, שורש חיובם נובע מצד סיבה זו שמוטל עלינו לעשות הישר והטוב בעיני ה'.

ואחר כך כתב 'והאזנת למצוותיו', דהיינו להטות אוזן ולדקדק בכל דברי ה' אשר כתובים בתורה, שהם המצוות ופרטיהם הנלמדים מדרשות חז"ל הטמונים בעומק לשון התורה, וכמו שכתב רש"י 'תטה אזניים לדקדק בהם'.

ואחר כך 'ושמרת כל חוקיו', שהוא ציווי על שמירת מסגרת התורה, שנכלל בזה גזירות חז"ל ותקנות דרבנן שהוסיפו על המצוות ועשו סייג לתורה.

הרי לנו ארבעה חלקי מצוות המקיפות את כלל חובת היהודי: א. 'שמוע תשמע לקול ה' אלוקיך' - המצוות שבג' חומשי התורה. ב. 'הישר בעיניו תעשה' - המצוות שבספר דברים. ג. 'והאזנת למצוותיו' - דרשות חז"ל. ד. 'ושמרת כל חוקיו' - גזירות חז"ל.

* * *

והוא כזרע גד לבן וטעמו כצפיהית בדבש (טז, לא) ובפרשת בהעלותך נאמר - 'וטעמו כטעם לשד השמן' (במדבר יא, ח).

והנה בשבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל, כתיב 'ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון, ארץ זית שמן ודבש' (דברים ח, ח), ויש לדעת למה חילקן הכתוב, 'ארץ' חטה ושעורה וגו' 'ארץ' זית שמן ודבש. וביארנו במקו"א כי חמשת המינים הם סוגי מאכל שיש לאדם באכילתו, אולם שמן ודבש הם מינים הבאים לתוספת וטעם ואינם נאכלים כשלעצמם, ומטרתם להוסיף שמנוניות ומתיקות במאכל, ומטעם זה לא נאמר 'זית ותמר', אלא 'זית שמן ודבש'. כי הכוונה בחשיבות מינים אלו, הוא מצד התוספת וההטעמה שנותנים במאכלים, בית על ידי השמן, ובתמר על ידי הדבש, ולא באכילתם כשלעצמם. והנה הם שני מיני הטעם שמצינו במן 'כצפיהית בדבש', ו'כטעם לשד השמן'.

ובמדרש נחומא - 'אמר רבי יוסי בר חנינא, לא כשם שהזקן טועם ממנו התינוקות טועמין אותו, כיצד, התינוקות היו טועמין אותו טעם חלב,

עיקר המטרה בהוצאתם ממצרים היתה לחלצם מן המיצר, בראותו את עינויים ונאקתם, ולהביאם לארץ טובה ורחבה. ולכן לא הודגשה אלא מעלתה הגשמית של הישיבה בארץ ישראל. אך בשירת הים, לאחר שבאו ישראל בברית ה' בעשיית קרבן הפסח, ולאחר המסות הגדולות אשר ראו עיניהם, בגילוי שכינה אשר הגיעה לדרגתה העליונה בקריעת ים סוף, שבה ראה העם עין בעין את ישועת ה', כמו שאמרו חז"ל - 'בכבודו נגלה עליהם והיו מראין אותו באצבע, ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים' (רש"י). הרי שמתוך דרגה נעלית זו היתה תקוות העם ומגמתם להיכנס לארץ בייחוד מצד מעלתה וקדושתה כארץ ה'. ולכן כאשר השלים משה את השירה הזאת בנשיאת תפילה על הכניסה לארץ ישראל, כהשלמת גאולתם ממצרים, תוארה הארץ דווקא במעלתה הרוחנית כמקום ה' והמקדש.

* * *

ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלוקיך, והישר בעיניו תעשה, והאזנת למצוותיו, ושמרת כל חוקיו וגו' (טו, כו)

פסוק זה נאמר מיד בתחילת דרכם לאחר קריעת ים סוף, כאשר יצאו לגמרי מתחת יד מצרים, ונאמר להם דיבור ראשוני ויסודי זה כהקדמה וכותרת לכל מה שעתידי ה' לצוותם מכאן ואילך.

ופירט כאן כל סוגי הציוויים שיתחייבו בהם, ותחילה אמר 'אם שמוע תשמע לקול ה' אלוקיך', שהם המצוות המבוארות בשלשת החומשים, שמות, ויקרא, במדבר, שעניינם שמייעה בקול ה'.

ואחר כך אמר 'הישר בעיניו תעשה' שהוא סוג נוסף של ציוויים, כלומר שיש דברים שלא היה מקום לצוות עליהם להדיא בתורת ציווי, אבל מכיוון שהנהגות אלו ישירים בעיני ה', ואנו עם קרובו, ו'בנים למקום', עלינו לקיים אותם. והם המצוות של חומש דברים. והיינו על פי מה שאמרו לחד מ"ד בגמרא (ע"ז כה). סספר דברים נקרא 'ספר הישר' על שם הכתוב בו 'ועשית הישר והטוב בעיני ה'' (דברים ו, יח) - וביארנו במקומו דוודאי שמשום שנאמר בו 'ועשית הישר והטוב', אינו טעם שיקרא כל הספר 'ספר הישר'. אלא כוונת הגמרא דמזה שכתבה תורה כמה פעמים בספר זה לעשות 'הישר בעיני ה'', למדו

שנאמר והיה טעמו לשד השמן (במדבר יא, ח), והבחורים היו טועמין בו כדבש, שנאמר וטעמו כצפיחית בדבש (טז, לא), והזקנים טועמין בו כלחם, שנאמר הנני ממטיר לכם לחם מן השמים (טז, ד), והחולה היה טועמו כסולת המעורב בשמן ודבש, כטיסני זו שעושין לחולה, שנאמר ובשלו בפרור (במדבר יא, ח), ומנין שהיה בו טעם סולת ודבש, שנאמר ולחמו אשר נתתי לך סולת ושמן ודבש וגו' (יחזקאל טז, יט), כל אחד ואחד היה טועם בו לפי כוחו' (פרשת בשלח כב).

* * *

והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר ניח ידו וגבר עמלק, וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה, ואהרן וחור תמכו בידי, מזה אחד ומזה אחד, ויהי ידיו אמונה עד בא השמש (יז, יא-יב)

מצינו שתי דרכים בראשונים, לבאר מה טיבה של הרמת יד זו, שבה היתה תלויה התגברות ישראל על עמלק. רש"י פירש שהיתה זו דרך תפילה - 'ויהי משה ידיו באמונה פרושות השמים בתפלה נאמנה ונכונה'. וכן תרגם אונקלוס - 'והוה ידוהי פריסן בצלו'. וכן כתב האבן עזרא, וכן משמע מלשון הרמב"ן.

אך הרשב"ם פירש שהדבר נעשה לשם חיזוק ואימוץ עורכי המלחמה - 'וגבר ישראל - שכן דרך עורכי מלחמה, כל זמן שרואים הרמת ניסם, הן מתגברין, וכשהוא מושלך רגילין לנוס ולהינצח'. וכן פירש בבכור שור.

ונראה שאין כוונתו שהוא עצה בדרכי הטבע, אלא שהוא פעולה לסימן נצחון, כדרך הנביאים שעושים פעולות לסמל את המאורעות, ולהביא ישועה.

ובמשנה איתא - 'וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה, אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים, ואם לאו היו נופלים' (ראש השנה כט). ולכאורה משמע דרשת חז"ל שפירשו כרש"י, שהרמת היד היתה כפרישת כפיים לשמים.

ולפי דברי הרשב"ם דברי המשנה הם על דרך הדרש. ואדרבה משם ראינו, כי אם בדרך פשוטו הכוונה לתפילה, וכי באה המשנה לבאר לנו פסוק כמקראו. אלא יש כאן עומק ודרך דרש, שנוסף על פשוטו יש לנו לדרוש שהיה בזה רמז לתפילה ונשיאת עיניים לאביהם שבשמים.

והנה יש לדייק בלשון הפסוק שכתוב 'רים משה

וברשב"ם הביא דברי המדרש, וכתב עוד - 'ואני אומר לפי פשוטו וטעמו כשאוכלין אותו כמות שהוא בלא טחינה הרי הוא כצפיחית בדבש, כמו האגוזים קודם טחינה וכתשיה מתוקין הם. אבל להלן כתיב וטחנו ברחים או דכו במדוכה, לפיכך והיה טעמו לשמנונית כמו האגוזים שנעשים שמן לאחר כתישה וכן הזיתים. ולפיכך כתב כאן וטעמו ושם כתב והיה טעמו שמתחלף טעם המתקיות ונעשה טעם שמן'.

ועוד מבואר בחז"ל שהיה בזה ריבוי טעמים כפי רצונם, וזה לשון המדרש - 'בצלו חמדותי וישבתי זה עמוד הענן, ופריו מתוק לחכי זה המן שירד לישראל בעין יפה, והיו ישראל טועמין בו תקמ"ו טעמים כמנין מתו"ק' (ילקו"ש רמז תתקפ"ו).

אמנם יש לעיין מדוע התלוננו על המן בפרשת בהעלותך - 'זכרנו את הדגה וכו' ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו' (במדבר יא, ה-ו). והרי לפי דברי חז"ל טעמו בו כל הטעמים.

ויש לבאר על פי הכלל בכל מדרשי חז"ל, שבפשוטו של מקרא מתואר צורת הדברים כיצד היו למראית העין כפי הנחזה בפשוטו. וכל המדרשים הם עומק הדברים לפי הרגשת החכמים ובעלי הרגש ורוחב הלב. והן הן הדברים גם כן, כלומר שמה שמבואר בחז"ל שהיו מסוגלים להרגיש ריבוי טעמים, זה היה לאיני הטעם בעלי חוש להרגיש עניינים עדינים, אולם פשוטי העם חסרי הלב, להם נדרשים טעמים עזים ומודגשים כדי לעורר הרגשתם. והם אכן לא הרגישו כי אם הטעם המפורש בתורה בפשוטם של דברים 'צפיחית בדבש' 'לשד השמן', והם המה המתלוננים שטענו 'נפשנו יבשה'.

מדגישים הכתוב 'מזה אחד, ומזה אחד' (וכן כתב בפירושו רבי אברהם בן הרמב"ם על התורה בשם אביו).

והנה ביאור זה נוטה לדעת הרשב"ם שהרמת הידים היא לסמל את הנצחון, ולזה די ביד אחת. אולם לפי רש"י והמפרשים צריך עיון שהרי אין דרך תפילה ביד אחת.

והנה בוודאי שהקושי של משה להרים את ידיו זמן מרובה, נבע מתוך שפל מדרגתם של ישראל אשר רפו ידיהם מן התורה, ומהאי טעמא לא עלה בידם להכריע את המלחמה, כי אם להחלישים, כדכתיב 'ויחלוש יהושע'.

ועל כן נצטוו לזכור את הדבר ולכתוב אותו בספר, כי כאשר יהיה הדבר בידם, ויניח להם מכל אויביהם מסביב, ישלימו את המלאכה, ויכלו את זרעו של עמלק, כי אז יעלה הדבר בידם.

ידו, משמע ידו אחת. אולם בפסוק שאחריו כתוב 'ויהי ידיו אמונה', מבואר שהרים את שני ידיו.

ונראה שבכל פעם הניף ידו אחת, וכאשר התעייף הניח ידו אחת, והרים היד האחרת. ולכן כתיב 'ידו', והרי זה מוכרח דכתיב להדיא 'ידו'. אולם כאשר הכתוב מסכם את תפילתו כתוב 'ויהי ידיו אמונה', שבסך הכל התאמץ למען המלחמה עם שני ידיו.

וכן יש לדייק מלשון הכתוב 'מזה אחד ומזה אחד', ולכאורה פשיטא שאם שני אנשים באים לתמוך בהרמת שתי הידים, הרי בהכרח שהם ניצבים משני הצדדים. אולם לפי דברינו שהיתה רק הרמת יד אחת, בא הכתוב להפקיע שלא נסבור ששניהם תמכו באותה היד, אלא שבכל פעם תמכו ביד המורמת, שכאשר תמך זה לא תמך זה, ולכן



היכל השבת

מזמור שיר ליום השבת

מזמורים בפסוקי דזמרה ובאמירת 'נשמת כל חי', וכן בזמירות בסעודות השבת.

ב. עוד נתבאר שמכיון שביום השבת נשלמה הבריאה, ומהבריאה כולה עלתה שירת שבח לבוראה, ומאז נקבע השבת ליום שבח ושירה לפניו. וכנוסח התפילה בשבת בברכת יוצר - 'ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו - זה שיר שבח של יום השביעי, ויום השביעי משבח ואומר מזמור שיר ליום השבת - לפיכך יפארו ויברכו לא-ל כל יצוריו, שבח יקר וגדולה וכבוד יתנו לא-ל מלך יוצר כל'.

ג. והנה מלבד החובה שבדבר, יום השבת הוא גם יום מוכשר ומסוגל להשיג בו יותר את רוממות גדולת ה', אשר מעוצם ההשגה ופלא רוממותה מתעוררים אצל האדם התרגשות והתפעלות המביאים אותו לשירה, וכהמשך המזמור 'עלי עשור ועלי נבל על גיטן וכלי זמר' כי שמחתי ה' בפעלך

ענין השירה והזמרה הוא מעבודות השבת הנכבדות, ובפרט הזמירות שבשעת הסעודה שכל ישראל נהגו בהם, ובמקהלות החסידים האריכו לעסוק בשירה וזמרה בשבת אחים. ויש בעבודה זו כמה וכמה עניינים, וכאשר יבואר:

א. אחד מענייני יום השבת שהוא 'יום שירה לה', ככתוב - 'מזמור שיר ליום השבת, טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון, עלי עשור ועלי נבל עלי הגיטן בכנור'. וביארנו בארוכה בספר 'בן מלך - שבת קודש' (שער א מאמר ה) שהוא מצד שקידשו הקב"ה לשמו ולכבודו, ואחד מהעבודות הנכבדות לפניו היא לשורר לברך ולשבח לעלה ולקלס, לרנן ולזמר לה' על גדלו וטובו ועל רוממותו וקדושתו. וכן איתא בגמרא (ר"ה לא), שבבית המקדש בשירת הלויים על הקרבנות, היו משוררים בשבת את כל פרשיות השירה הכתובים בתורה. ומטעם זה תיקנו להוסיף בשבת שבח והודאה למקום בריבוי

במעשי ידיך ארנן. מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך'.

ד. ויתירה מזה ביארנו בארוכה (שער א מאמר ה אות ה), שביום השבת ה' מראה את כבודו וקדושתו ומתגלה לבניו, וכלשונו של האריז"ל בזמירותיו - ישדר לן שופריה ונחזי ביקריה. והנה גילוי כבוד ה' מביא שיר ורננה. וכדאיתא במדרש - רננו צדיקים, אל ה' אין כתיב כאן, אלא בה'. בזמן שהן רואין מיד מרננין. שנאמר 'וירא ישראל את היד הגדולה'. מיד, 'אז ישיר משה'. וכן הוא אומר, 'ויבוא משה ואהרן אל אוהל מועד. ותצא אש מלפני ה' ותאכל את החלבים'. מיד, 'וירא כל העם וירונו'. וכן הוא אומר, 'וכל בני ישראל רואים ברדת האש וכבוד ה' על הבית'. לכן אמר דוד, 'רננו צדיקים בה' (מדרש תהילים לג). והוא מאמר המשורר ב'לכה דודי' - 'עורי עורי שיר דברי - כבוד ה' עלייך נגלה'.

ה. השירה והזמרה יש בה ביטוי של כבוד לשבת, כמלך שמכבדים אותו בשירים וזמירות. וכדאיתא במדרש - ולא עוד, אלא כשהוא (השבת) נכנס אנו מקבלין אותו בשירין וביזמירין, שנאמר, מזמור שיר ליום השבת (מדרש תהילים מזמור צב), ומזה נובע מנהג שירת "לכה דודי". ונראה שענין הכבוד על ידי שירה וזמרה נמשך גם בהמשך כל יום השבת.

ו. ובזמירות ושירים שיש בהם שבחים ומעלות השבת וקדושתה, יש בזה גם קיום מצוה של "זכור את יום השבת לקדשו", והוא הידור ותוספת והרחבה למצות קידוש היום, וכמו שכתב הרמב"ם - 'מצות עשה מן התורה לקדש את יום השבת בדברים, שנאמר זכור את יום השבת לקדשו, כלומר זכרהו זכירת שבח וקידוש' (הלכות שבת פרק כט הלכה א). ופשיטא שכל המוסיף דברי שבח וקידוש יש בזה הידור ויתר שלימות במצות קידוש היום.

ז. השירה היא גם מסמני 'ברכת השבת', שכשם שמצוה להרבות במיני מעדנים וכלים נאים, גם ראוי שיהיה היום מבורך בשירה וזמרה. ואיתא בספר חסידים לרבינו יהודה החסיד שכתב - בשבת שכתוב בו ברכה, ויברך אלוקים את יום השביעי, ולא פירש במה, אלא באותן דברים שקלל איוב את יומו (איוב א), 'תשכון עליו עננה', 'אל יחד בימי שנה', 'אל תבוא רננה בו', 'העתידים עורר ליתן', מכלל

שיש לו בשבת לשבת באור, ויש בו לרנן שבחו של מקום, שנאמר 'מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון'. ולשמוח בשבת בפקודי ה' ישרים משמחי לב (סימן תט).

ח. עוד יש בזה משום עונג שבת, וקראת לשבת עונג, כל מיני עונג במשמע. ובוודאי נכלל בזה גם שירה וזמרה.

ט. ומנהג ישראל לשורר בשעת הסעודה, והנה מלבד שאז מצטרף מעלת כבוד השבת של הזמרה אל מצות הכבוד והעונג של הסעודה ויחדיו הם מוסיפים חשיבות זה לזה, ומתכבדת השבת ביותר. נראה שהוא גם מצד עצם שלימות הסעודה, שהיא מתעטרת בסממנים של חשיבות ויקר, בבחינת 'לעטר פתורא', שכן דרך סעודה חשובה שיש בה שירה וזמרה.

י. עוד יש ענין נשגב בשירה ובזמירות שבאים עם הסעודות, מכיוון שהסעודות הם בבחינת 'סעודתא דמלאכ' סעודתו של הקב"ה הנערכת לכבוד יום קדשו, הרי זה בבחינת עבודת הקרבנות, שמצינו בהם את העבודה הנשגבה של 'שירת הלויים' המתלווה לאכילת גבוה כביכול.

יא. ישנו עוד ענין נכבד בעבודת השירה, והוא הענין האמור באלישע - ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה' (מלכים ב, ג). ומזה למדו חז"ל - שאין השכינה שורה לא מתוך עצלות, ולא מתוך עצבות, ולא מתוך שחוק, ולא מתוך קלות ראש, ולא מתוך דברים בטלים, אלא מתוך דבר שמחה של מצוה, שנאמר ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה' (פסחים קיז). ופשוט שאין הדברים אמורים רק לגבי נבואה, אלא כל השראה של רגשי קודש יש בה תנאים אלו. וכך מצינו בשמחת בית השואבה בבית המקדש שהיו מרקדים ומנגנים בנבלים ובכינורות ובכלי שיר בלא מספר, וזכו להשראה של רוח הקודש. וכדאיתא בחז"ל - א"ר יהושע בן לוי למה נקרא שמה בית שואבה שמשם שואבים רוח הקודש, על שם ושאתם מים בששון ממעיני הישועה וכו'. יונה בן אמיתי מעולי רגלים היה ונכנס לשמחת בית השואבה ושרת עליו רוח הקודש ללמדך שאין רוח הקודש שורה אלא על לב

שמח, מאי טעמא והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'
(ירושלמי סוכה פ"ה ה"א).

ה' הקדושים, שמצוותם בכך להיות מלא רגש של קדושה ולעמוד לפני ה' בהתעוררות ולב פתוח.

ואמנם ההשראה אינה תלויה רק בפעולת האדם אלא היא הארה ומתנה טובה מאת השי"ת, אבל ביד האדם להכין עצמו ולפתוח לבבו ולעסוק בתורה ובתפילה ובטהרת הלב אשר בכך מתקרב לידי פתיחת שפע עליון של השראה. ואחד מן הדרכים המביאים לידי כך הוא שירה וזמרה בשמחה ובכיסופים, שזה מסייע לו לעורר את רגשותיו ולהיות כלי מוכן ולב פתוח לעבודת ה' מתוך רוממות ורוח נעלה.

יב. וכשם שהשירה מביאה התעוררות הרגש ופתיחת הלב, אזי יש לפעמים ההיפך, שכאשר האדם מתרומם להשראה רוממה הוא משתפך מאליו ומתבטא בשיר ורננה. ובדומה למה שאמרו בגמרא שם - 'לדוד מזמור' מלמד ששרתה עליו שכינה ואחר כך אמר שירה, 'מזמור לדוד' מלמד שאמר שירה ואחר כך שרתה עליו שכינה (פסחים ק"ז). וקדושת השבת בוודאי מציפה את האדם בשפע רגשות קודש, אשר גורמת לנפשו להשתפך בשירה ובזמרה.

על ידי השראות רוממות, האדם מתעלה, ונכנס למצב אשר כאילו מאליו הוא נסחף ונוהה לקירבת ה' והשתוקקות ודביקות וצמאון להשגה, ונשמתו מאירה ולבבו פתוח לקלוט אורות של תורה וקדושה ותפילה. כאשר זוכים להשראה אזי הנפש עירנית והלב פתוח לחיות את העניינים, כי על ידי מצבו המרומם, כל כלי הדעת והמחשבה קולטים ביתר מהירות ובעיקר ביותר בהירות וביותר עומק וכל חושיו קולטים וחיים את עצמת הדברים, ואילו כאשר האדם מנומנם ולבו אטום וחתום וסתום, אין לו אלא את חיצוניות הדברים.

וחובת היהודי כוללת מלבד קיום המעשים, להשתדל שיתלווה אליהם התעוררות רוממה וסערת רגש. וזה נכלל במה שציוותה תורה 'בכל נפשך'. תפקידו של היהודי הוא לחתור אל שפע קודש המושפע ממרום, להכין עצמו להיות כלי מוכן להשראה של קדושה ורוממות, ולב פתוח לקלוט רגשי קודש. ובמיוחד בשבתות ובמועדי

חכמה ומוסר

השאיפה להתעלות

רק כדי לצאת ידי חובה ובקיום גרידא כפי מדרגתו הקטנה, ולא יהיה מסתפק במועט בהתמודדות פשוטה עם מה שמזדמן לפניו, אלא יכוון את מבטו לגדלות ולהתעלות, להביא את עצמו לידי כך שטבעו יתעדן ויזדכך ומידותיו יתרוממו, ונפשו תתעלה במעלות קדושה וטהרה לשוטט במרומי ההשגה ולהתענג על נועם זיו השכינה. וכדאי את בחז"ל - כל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב (תנא דבי אליהו רבה פרק כה). ובאמת זו אחת מהנטיית הנעלות שיש ליהודי שהוא שואף לרוממות ולהיות נעלה, וצריך להגביר נטייה זו בקרבו ועל ידי כך לרומם את עצמו במעלות העבודה.

לשואף לגדלות

בדרכי התורה והמצוות ועבודת ה' ניתנת אפשרות לאדם להעפיל ולעלות מעלות רמות ונשגבות, דרגות נעלות בהשגות בתורה ובהליכה בדרכיה, דרגות של טהרת הלב ושלמות הנפש, דרגות של תוספת דביקות בה' ובתורה. מדרגות אשר האדם הזוכה להם משתנה כל מהותו והוא נעשה מציאות של רוממות וקדושה וזוכה לדברים הרבה. ובכוחו של כל אדם להתעלות ולהגיע מעלה מעלה ולהתקרב אל השי"ת. ואכן בכל דור ודור ישנם בני עליה הזוכים לעלות בהר ה', והרי הם דוגמא ותביעה על כל אחד לצעוד בנתיבתם.

ומוטל על האדם להשתדל בדבר, ולא לעסוק

זריזות מביאה לידי נקיות נקיות מביאה לידי פרישות פרישות מביאה לידי טהרה טהרה מביאה לידי חסידות חסידות מביאה לידי ענוה ענוה מביאה לידי יראת חטא יראת חטא מביאה לידי קדושה קדושה מביאה לידי רוח הקודש רוח הקודש מביאה לידי תחיית המתים (עבודה זרה כ:).

ובפרט בדורינו כאשר לדאבונינו חלק הארי של עם ישראל עזב את הדרך, הרי המעטים שנותרו נאמנים להשי"ת הם הסולת המנופה שעליהם עומד כל תכלית העולם, והם אשר נושאים את דגל ה' והתורה, עליהם להשתדל ולהתאמץ מאד לשים פעמיהם במסילת הצדיקים, אשר הפוסע בה מגיע לרום המעלה.

על האדם להגביה את מושגיו ולרומם את שאיפותיו, ומתחילת דרכו עליו להעמיד לעצמו יעודים גדולים ורחבים, ולא להצטמצם בקטנות. הן בדיעת התורה וקניינה, שישים לעצמו מטרה לקנות קנין נכבד בתורה במשך ימי חייו עלי חלד, ויראה זאת כהפסד ובזיון לעצמו אם ח"ו לא יגיע ליעוד זה. וכן בדרכי המצוות ועבודת ה', יראה לעצמו יעוד להגיע לדרגות של צדקות והשגות ודביקות ויעמיד לפניו דוגמא של צדיקים בני דורינו או מהדורות הקודמים, ויאמר לעצמו מתי יגיעו מעשי למעשיהם. ותמיד תהיה שאיפתו זו לנגד עיניו שהרי זה יעוד ומטרת חייו.

שאיפות רמות ממריצות את האדם לנצל את זמנו וכוחותיו

יש לדעת שטירדות העולם רודפים את האדם בלי הרף, הן צרכי גופו וצרכי נפשו, והן צרכי ביתו ובני משפחתו, וענייני החברה, ואלפי עניינים וטירדות באים עליו בכל עת, ומוחו עובר ממחשבה למחשבה לפתור את בעיותיו ולסדר את ענייניו. וגם צרכיו הרוחניים והמצוות ומכשיריהם וסדרי לימודיו משתלטים על כל זמניו. ואם לא ישכיל לנצל את הזמנות חייו להגיע לדרגות של עושר ורוממות ברוחניות, ישאר בקטנות ובעל דרגה נמוכה.

אולם כאשר מעמיד האדם לעצמו שאיפה נשגבה, אזי מתאמץ יותר מכפי כוחותיו, וממצה כל אפשרויותיו וענותיו, ודוחק את עצמו למצוא זמנים

וכן בלימוד התורה אין די לאדם שימלא את זמנו הפנוי בלימוד, אלא מוטל עליו להתקדם במעלות התורה, הן בדרכי קנייניה ועומק הבנתה שיזכה לקנותה בעצם נפשו ושכלו, והן במרחבי ידיעותיה להרחיב ידיעותיו בכל חלקיה, וגם אחר שיזכה לשם תלמיד חכם עדיין יש לו להתעלות מעלות אין סוף בידיעת התורה ובתוקף קנייניה, בצלילה לעומקה ובפענוח צפונותיה.

ובמיוחד בימי צעירותו, כאשר חייו של האדם פרושים לפניו, יכול הוא לנצל שנות חיים אלו לעשות עצמו לבן עליה ולהשיג עושר רוחני רב, הן בלימוד התורה והן בעבודת ה', הן במידות טובות והן ברגשות קודש, ולשם כך ניתנו לנו ימי שנותינו, למלא אותם תוכן נעלה ולהתעלות בהם מעלה מעלה. אולם כאשר האדם אינו מייעד עצמו לתכלית מסוימת, יחלפו עליו הימים חיש מהר, כשהוא נשאר עם השגות מועטות ורכוש זעיר.

על האדם להאמין בכוחותיו

ואחד הסיבות אשר בגינם מתרשל האדם בזה הוא משום שהאדם קטן בעיניו ואינו מאמין בכוחותיו. ואף האדם היודע שזו התכלית האמיתית ומאד היה רוצה להגיע אליה, אולם אינו מאמין שזה שייך אליו וכי מדובר בו. ומדמה שכל העניינים הנשגבים והמעלות הגדולות שנאמרו בתורה ובחז"ל ניתנו לאנשים מיוחדים. אמנם האמת היא שאלו שעלו ונתעלו לא כולם נולדו עם כוחות מיוחדים, אלא שלא עשו חשבונות רבים, ורוממו את השגותיהם, וחיזקו את עצמם והתקדמו דרגה אחר דרגה, ועל ידי כך גדלו והצליחו וגם עשו פרי. ואמרו חז"ל - כל המקיים את התורה מעוני סופה לקיימה מעושר (אבות פ"ד מ"ט).

לזכור שנועדנו לגדולות ונצורות

ויש לאדם לדעת שאף אם קטן הוא בעיני הרי הוא גדול בעיני השי"ת. מהתבוננות בתורה ובמצוות שניתנו לנו, אנו רואים כי מיועדים אנו לגדולות ומעלות רוממות עד מאד, בני עליה המעותדים לדרגות הנעלות ביותר.

וכמו שאמרו חז"ל - אמר רבי פנחס בן יאיר תורה מביאה לידי זהירות זהירות מביאה לידי זריזות

על עצם חייו, שיקבע בליבו את השקפתו כיצד ראוי לחיות ואת השאיפה כיצד הוא רוצה ומתעתד להיות. האם תכליתו היא להיות תלמיד חכם שכל חייו נתונים ומוקדשים ללימוד התורה ולדעת בכל מקום ששואלים אותו, ואז יחשוב כיצד יגיע לזה. ואם רואה את הפיסגה בלהיות בקי בהלכה ומדקדק בה, ימלא את לבו בתחבולות כיצד לבוא לכך. ואם שאיפתו תהא להגיע למדרגות של יראת ואהבת ה', אזי בכל עת יתבונן בדרכיו האם הוא מתעלה בעניין זה. אולם אם הוא בעצמו אינו יודע מהו יעודו בעולם, הרי ישר תמיד באותה דרגה, ולא יתעלה.

שאיפות רוממות - הצלה ועצה לזמני ירידה

ויש בדבר גם עצה נפלאה לכל הנסיונות וההתמודדויות הבאים על האדם מצד היצר, כי כאשר האדם מפנה את מבטו להשגות רוממות ודרגות קדושה וצדקות, הרי יאזור כח וגבורה לכבוש את נטיותיו, כשיאמר לעצמו שאין זה מתאים לפי מעמדו לרדת לשפלות זו. והוא ענין הכתוב 'אורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה' (משלי טו, כד).

וכאשר האדם מעמיד עצמו לתכלית מסוימת, מסייע הדבר בידו גם לעתות ירידה, כי בלי זה, עלול האדם להישאר במצב ירוד זמנים ועיניים עד שנוכח היכן הוא ומוצא את עצמו בדיוטא תחתונה, אולם כאשר הוא נתון במהלך של יעוד מרומם, ירגיש מיד שחג מדרכו ועד מהרה ינער עצמו ויחזור למסילתו.

ומוטל על כל אדם להשכיל ולהעמיד לעצמו שאיפות המתאימות לנפשו, שמצד אחד לא יהיו קלות מדי בכדי שימצה את כוחותיו במיטבם, ולא יחמיץ את הזדמנות החיים שניתנה לו. אך מאידך צריך להכיר את כוחותיו ולשאוף לדברים מציאותיים וברי הישג ולא באופן שלא יוכל להחזיק מעמד ויתייאש מכל וכל. וצריך בכל עת לבחון את עצמו האם הוא מתנהג לפי התכנית, וכמו כן מדי פעם לבדוק אם התכנית מתאימה לפי המציאות. ולא ירתע מלשנותה בהתאם לנסיבות. ו'בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו' (מכות י:), ו'הבא לטהר מסייעין אותו' (יומא לח:).

נוספים ללימוד התורה והתעלות, ומנצל גם רגעים קצרים בין גברא לגברא ותוך כדי סידוריו השונים, ובאופן כזה הוא ממלא את ימיו בתוכן רוחני. וכן בכוחות נפשו, על ידי שתובע מעצמו להגיע ליעוד ומטרה, הוא מגלה כוחות טמונים בנפשו שלא הכיר בהם כלל. נוסף על סיעתא דשמיא מיוחדת שהוא זוכה לה אחר שהוא משקיע את כל מה שביכולתו. וכאשר רואה בזאת את יעוד חייו, אזי בכל עת עיניו נשואות אל ה' בתפילה מעומק הלב להצליח בדרכו הנעלית.

וכשם שבעסק ממון אי אפשר להקים עסק ולהצליח בו, בלי תכנית וכיוון. כך גם בתכלית האדם בחייו, שעליה נאמר 'אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה, אז תבין יראת ה' ודעת אלוקים תמצא' (משלי ב, ד), ודאי שהאדם הרוצה להתעלות ולהצליח, עליו לברר לעצמו תכלית ומטרה להיכן הוא חותר, ובמה ימדוד התקדמותו. אולם לא תהא מחשבתו זו כעוד מחשבה בין שאר טירדותיו. אלא תהא זו תכנית מרכזית שחוזר וחושב עליה בכל עת והיא מדריכה את נתיב חייו. ואף שאין נצרך לזה זמן רב, אבל צריך שמחשבות אלו יהיו עומדים בראש ובשורש כל מעשיו, ובזה יהיה שולט על חייו. ושאיפה זו תהא מקננת בלבו בקביעות, ומבט זה יעמוד ברקע כל מעשיו, ובכל עת יבחון וימוד את הנהגתו האם תואם הוא את התכנית הגדולה.

להתוות לעצמו דרך עליה

וכל אדם מחוייב לעשות לעצמו תכנית ומשימה

התודה והברכה לידידנו הכבדים מתומכי ממוננו
שנמלו חלק בהוצאות גיליון זה

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו

הרב **יושע קלפהולץ** שליט"א

לרגל נישואי בתו

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו

הרב **גרשון קלצקין** שליט"א

לרגל הולדת הבת